

آموزش فیلم سازی مردمی

اصول فیلم سازی مردمی

مطالعه
از د

بسیاری از قهرمانان جامعه‌ی ما، بدون ثبت حتی چند سطر خاطره، از دنیا می‌روند. رخدادهای مهم فراوانی، قبل از ثبت شدن، به فراموشی سپرده می‌شوند. به طوری که ما داریم از حق طبیعی «دسترسی به واقعیات تاریخ» محروم می‌شویم و بسیاری از آثار هنری که می‌توانند در سطح جهان تاثیرگذار باشند، هرگز به تولید نمی‌رسند.

شما می‌توانید با دوربین تصویربرداری دستی یا گوشی همراه، از سوژه‌های اطراف خود فیلم بگیرید، در بخش «فیلم ما» در جشنواره مردمی فیلم عمار شرکت کنید و در نجات دادن سوژه‌ها از خطر فراموشی، سهیم باشید. حد اقل فایده این کار این است که اگر به طور مثال، ده سال بعد یک فیلمساز بخواهد درباره آن سوژه فیلمی بسازد شما یک منبع خوب برایش ایجاد کرده‌اید.

آنچه پیش رو دارید، مقدمه‌ای است برای «فیلم سازی مردمی» که در دو بخش محتوایی و تکنیکی مهیا شده است. شما می‌توانید با استفاده از این نکات، روایتی مناسب از سوژه‌ی خود تهیه کنید.

اصول فیلم سازی مردمی

الف) اصول محتوایی

۱- انتخاب سوژه:

- سوژه های بکری اطراف ما هستند که جذابیت های زیادی برای ثبت و نشان دادن به دیگران دارند. از این ظرفیت ها نباید غفلت کرد. «مردم قهرمان»، مردم عادی ای هستند که اطراف ما زندگی می کنند و نسل جدید به راحتی می تواند با آن ها همذات پنداری کند و به عنوان الگو انتخابشان کند.
 - سوژه ها و موضوعاتی که گفته نشده اند یا کمتر گفته شده اند یا به صورت تحریف شده روایت شده اند در اولویت قرار دارند. مثلاً شهدای ترور و شهدای انقلاب اسلامی به خاطر اینکه اثری درباره آن ها تولید نشده نسبت به شهدای دفاع مقدس، اولویت دارند.
 - سوژه هایی که منابع و مستندات درباره آنها در حال از بین رفتن هستند نیز نسبت به بقیه سوژه ها اولویت بیشتری دارند. مثلاً شهیدی که پدر و مادرش وضعیت جسمانی خوبی ندارند و هر آن ممکن است دچار فراموشی شوند یا از دنیا بروند.
 - بازماندگان وقایعی مثل کشف حجاب رضاخانی در شهرها و روستاها، یا جنگ های جهانی. که اکنون حداقل ۸۰ سال، سن دارند و در عین حال برای تاریخ نگاری این واقعه تقریباً کاری صورت نگرفته است از اولویت بسیار بالاتری برخوردارند.
- نظرات مخالف در مورد موضوع یا سوژه را مطالعه کرده و پاسخی برای آنها پیدا کنید. سعی کنید ابهامی وجود نداشته باشد.

طراحی سوال:

- انتخاب سوالات مناسب، مهمترین بخش یک مصاحبه موفق است.
- سوالات باید قبل از هر مصاحبه، آماده شده و روی آن فکر شده باشد. سعی کنید قبل از فیلم برداری، نسبت به سوژه ها شناخت پیدا کرده و به موضوع و سوژه مسلط شوید. آن گاه به همه جنبه هایی

اصول فیلم سازی مردمی

که میشود در مورد آنها سؤال پرسید، فکر کرده و سؤالات مناسب و لازم را طراحی نمایید.

- سؤالات باید طوری طراحی شوند که در پایان مصاحبه، حداقل پاسخ سؤالاتی مثل «چه کسی»، «چه چیزی»، «چرا»، «چگونه»، «چه زمانی» و «کجا» معلوم شده باشد.

• اگر مصاحبه شونده در مورد یک «شخصیت» یا «مکان»، صحبت می کند، فقط خاطره و آنچه را اتفاق افتاده است از او بخواهید. در چنین مصاحبه هایی تا حد امکان، از تحلیلی شدن بحث پرهیز نمایید. برای مثال اگر شخصی می خواهد در مورد تظاهرات روزهای انقلاب، مطلبی را بیان کند، به جای اینکه بگوید مردم به خاطر امام آمده بودند باید بگوید از کجا خبردار میشده اند که بیایند؟ مثلاً از روی پلاکاردنوشته ها و ...

- در مصاحبه به جای کلی گویی، واقعیات عینی، به صورت دقیق و کمی شرح داده شود. به عنوان مثال، به جای اینکه بگوییم جمعیت زیادی آمده بودند بگوییم چند نفر، یا مثلاً بگوییم از کجا تا کجا جمعیت حضور داشت یا مثلاً چند برابر سایر اجتماعات، جمعیت حضور داشت. وگرنه از عبارت «جمعیت زیادی» برداشت های مختلفی می توان داشت. یا به جای اینکه بگوییم فلانی فرد خیلی خوبی بود دقیقاً باید گفته شود چه کارهایی می کرد.

ب) اصول فنی

تصویر:

- تلفن همراه، راحت ترین و شاید بهترین وسیله ثبت سوژه است. سعی کنید به قابلیت ها و امکانات دوربین یا تلفن همراه خود مسلط شوید. همچنین از نرم افزارهای مختلفی که برای فیلم برداری و ضبط صدا در تلفن همراه ارائه شده اند دیدن کنید و اگر متوجه تأثیر آنها در بهبود عملکرد دستگاهتان شدید آنها را نصب نمایید.

- دوربین را به صورت صاف و تراز و افقی نگه دارید و هرگز بدون توجیه منطقی، از نماهای کج و غیرمعارف استفاده نکنید.

اصول فیلم سازی مردمی

- اگر با تلفن همراه فیلم برداری می کنید، آن را روی حالت «پرواز» قرار دهید تا دریافت تماس یا پیامک، باعث قطع ضبط فیلم نشود. مطمئن شوید موبایل تان به اندازه کافی باطری داشته باشد، همچنین حافظه ی گوشی را چک کنید که به اندازه ی کافی فضای خالی وجود داشته باشد و پر شدن حافظه، فرایند ضبط را قطع نکند.
- قبل از شروع کار، از محیط فیلم برداری دیدن کنید و از شرایط نوری، صداها ی موجود در محیط و اطلاع پیدا کنید. این کار در صورت امکان باید چند روز قبل از شروع فیلم برداری صورت بگیرد. بر همین اساس تمام وسایل مورد نیاز کار را مشخص کرده و با خود بردارید. به طور مثال اگر خانه پدر شهیدی که می خواهید با وی مصاحبه کنید دارای چند اتاق است، اتاقی را انتخاب کنید که علاوه بر ویژگیهای خوب تصویری، محیط آرامی از نظر سرو و صدا نیز داشته باشد.
- دیدن فیلم هایی که دیگران با تلفن همراه ساخته اند می تواند باعث آشنایی شما با فضای فیلم سازی با موبایل شده و جرقه ای برای خلاقیت شما باشد.
- دقت کنید که تصویر سوژه اصلی، حتماً واضح (فکوس) بوده و تار نباشد. برای این کار می توانید از تنظیمات دستی دوربین یا موبایل خود استفاده نمایید و یا با نورپردازی مناسب، سوژه را روشن کنید تا دوربین در تشخیص آن دچار اشتباه نشود. جز در موارد ضروری، از حرکت دادن مداوم و نابه جای دوربین، اجتناب کنید. هنگام تصویر برداری با موبایل دست هایتان را به بدن تان بچسبانید. این کار باعث لرزش کمتر دوربین می شود، سعی کنید با استفاده از اجسام ثابت مانند سکو، صندلی و ... برای خود تکیه گاهی فراهم کنید تا باعث لرزش کمتر تصاویر شود.
- منوی ضبط تصویر را در موبایل یا دوربین خود، روی بهترین حالت ممکن قرار دهید. هرچه ابعاد یا حجم های بزرگ تری را در منو انتخاب کنید، تصاویر با کیفیت بالاتری ضبط خواهند شد.

اصول فیلم سازی مردمی

- از مسیر رسیدن به سوژه نیز تصویربرداری کنید. میدان، خیابان، کوچه، راهرو و... از بچه‌هایی که در کوچه فوتبال بازی می‌کنند تا خانم‌هایی که جلوی خانه‌ها با هم حرف می‌زنند. از جوی آب میان کوچه تا علم و کتل هیئت. از وقتی زنگ در خانه سوژه را می‌زنید تا لحظاتی که داخل می‌روید تا آمدن صاحبخانه و شروع بحث و... همچنین می‌توانید از طاقچه، دیوار، کتابخانه، ویتترین و دیگر اجزای خانه «سوژه» تصویر بگیرید. زیرا هر کدام از این‌ها می‌تواند در فضا سازی مکان زندگی سوژه شما مؤثر باشد.
- در گرفتن تصویر دست و دل باز باشید. از گرفتن هیچ تصویری که به نظرتان ممکن است مفید باشد صرف نظر نکنید. به عبارت دیگر خودتان سوژه را سانسور نکنید. فیلم شما روی میز تدوین نهایی می‌شود، نه در تصویربرداری.
- سعی کنید اگر تصویری می‌گیرید، در آن نشانه‌هایی باشد که فیلم شما را مستند کند. مثلاً؛ مصاحبه‌شونده در ابتدای گفت‌وگو، خود را به‌طور کامل معرفی کند و نسبت خود را با «شخصیت» یا «واقعۀ مورد نظر» شرح دهد. همین‌طور، حتماً اگر اسنادی مانند عکس، وصیت‌نامه، دست‌نوشته و... وجود دارد ثبت و ضبط نموده و به نحوی در فیلم خود مورد استفاده قرار دهید.
- سعی کنید سوژه را در مکان یا جایی از خانه بنشانید که نشانه‌های بیشتری از موضوع مورد بحث، پشت سر وی قرار بگیرد. به‌طور مثال اگر سوژه پدر شهید است، سعی کنید در قاب تصویر شما، علائمی از شهید وجود داشته باشد. در صورتی که مجبور شدید، سوژه را در اتاق دیگری بنشانید می‌توانید علائم مذکور را خودتان در پس زمینه قرار دهید.
- بهتر است سوژه از دیوار و آلمان‌های پست سرش به اندازه حدوداً ۲ متر فاصله نداشته باشد.
- در مورد افراد مسن و خانواده‌های محترم شهیدان، راحتی آنها نیز مهم است. از هر چیزی که آن‌ها را راحت‌تر و طبیعی‌تر جلوه دهد استقبال کنید. با لهجه حرف زدن، قطع کردن بحث و صحبت با دیگران، تعارف کردن میوه و...

اصول فیلم سازی مردمی

- سعی کنید خاطرات خانواده شهید را در حالت های مختلف و مکان های متفاوت ثبت کنید. مثلاً تعدادی از خاطرات را مادر در آشپزخانه و حین کار تعریف کند. پدر حین ورق زدن کتاب ها مقابل کتابخانه. همسر شهید حین پهن کردن لباس ها روی بند. پدر شهید حین نشان دادن وسایل شهید.
- سعی کنید به صورت جداگانه و مفصل از آلبوم عکس های شهید، عکس های روی دیوار و وسایل شخصی شهید تصویر بگیرید. حتی می توانید از عکس ها و اسناد عکس برداری کنید.
- کمی هم از خانواده شهید، در روال زندگی عادی شان فیلم بگیرید. این کار می تواند در انتهای مصاحبه و در حین خوش و بش های آخر باشد. زمانی که خانواده به دوربین و شما عادت کرده و راحت است. بگذارید در حال و هوای خودشان باشند و شما از همان، فیلم بگیرید. اگر لازم بود می توانید همراه سوژه بلند شده و با دوربین در حال ضبط آنها را تعقیب نمایید.
- سعی کنید در بین صحبت های سوژه سکوت کنید و حرف های وی را تا وقتی جمله اش کامل نشده قطع نکنید. این کار شما را در هنگام تدوین فیلمها، کمک بسیاری خواهد کرد. برای پرسیدن سؤال جدید نیز بگذارید سوژه جمله اش تمام شود و بعد سؤالتان را بپرسید.
- از هر سوژه (هر چیزی که مقابل دوربین قرار می گیرد) در نماهای مختلف و به شیوه های مختلف فیلم بگیرید.

مثلاً از یک نانوکه در ۱۰۰ متری منزل شما زندگی میکند، این نماها را میتوان گرفت:

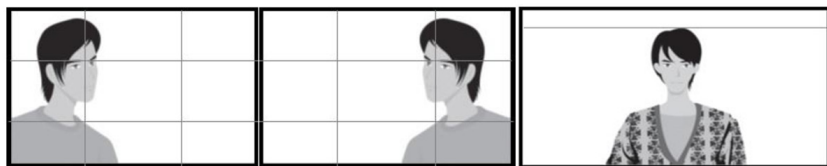
۱. تصویری از تابلو یا سر در مغازه (۱۵ ثانیه)
۲. تصویری باز از سر در و جلوی مغازه (۱۵ ثانیه)
۳. تصاویر مختلف از داخل مغازه و نانوaha (هر کدام ۱۵ ثانیه)
۴. تصویری که نانوائی در گوشه قاب است و کوچه در ادامه تصویر است (۱۰ ثانیه)
۵. تصاویر نزدیک از چونه گرفتن و سایر مراحل پخت نان (هر کدام ۱۵ ثانیه)
۶. تصویری از مغازه به صورت باز و حرکت دوربین به سمت مغازه (۱۵ ثانیه)

اصول فیلم سازی مردمی

- باید تا حد امکان، محل نشستن مصاحبه‌کننده، نزدیک به دوربین باشد تا زاویه نگاه سوژه، رو به دوربین قرار بگیرد و بهتر بتواند توجه بیننده را جلب کند. به هیچ وجه جهت نگاه سوژه، بیرون از کادر دوربین نباشد.
- چنانچه سوژه در حین صحبت‌های خود، به چیزی در اطرافش اشاره میکند، هرگز در همان لحظه، دوربین را به سمت آن شیء نچرخانید. بلکه پس از اتمام مصاحبه، از آن شیء فیلم بگیرید تا هنگام تدوین از آن استفاده نمایید. برای مثال اگر سوژه، به قاب عکسی روی دیوار اتاق، اشاره می‌کند، بعد از اتمام مصاحبه از آن قاب عکس، فیلم بگیرید.
- اگر سوژه در حالت «نشسته» قرار دارد، مصاحبه‌گر نباید در حالی که خود ایستاده است با وی مصاحبه کند. چراکه نگاه سوژه از پایین به بالا می‌شود و این کار تصویر را برای مخاطب، غیرقابل تحمل می‌کند. همیشه دوربین را با سوژه را هم‌تراز نموده و از فیلمبرداری از بالا یا پایین اجتناب کنید. مگر آنکه دلیل مجهی برای آن داشته باشید.
- دوربین را با سرعت زیاد از روی اشیاء و چیزهایی که می‌خواهید ثبت کنید حرکت ندهید. حرکت دوربین آرام و با لرزش کم باشد. چنانچه سوژه، تحرک زیادی دارد، کادرهای شما نباید آن قدر بسته باشد که سوژه با کوچک‌ترین حرکتی، از کادر شما خارج شود.
- در تصویربرداری خود (به خصوص با گوشی همراه)، از زوم کردن (zoom) پرهیز کنید و برای نزدیک کردن و بستن کادر مورد نظر، خود گوشی همراه را جلو و عقب ببرید. البته هرگز بیش از نیم متر به سوژه نزدیکتر نشوید. چراکه تصویر بیضی شکل شده و زشت و نامطلوب میشود.
- برای انجام مصاحبه، بهتر است تصویربردار و مصاحبه‌کننده دو فرد مستقل باشند تا ضبط تصاویر، با تمرکز و کیفیت بیشتری انجام شود.

اصول فیلم سازی مردمی

- چنانچه از روبروی سوژه، از او فیلم می‌گیرید، سوژه را دقیقاً در وسط کادر قرار دهید و چنانچه از بغل (به حالت سه رخ یا نیم رخ) فیلم می‌گیرید، باید سوژه را براساس جهت نگاهش، در سمت راست یا چپ کادر قرار دهید. در این صورت فضای مقابل چشم‌های او را خالی بگذارید. این فضا را در اصطلاح «لوک روم» می‌گویند.

- از شلوغی کادرِ تصویر، پرهیز کنید. وجود اشیاء غیرضروری در تصویر، توجه بیننده را از سوژه‌ی اصلی منحرف می‌کند.
- هیچ‌وقت برای شروع ضبط، عجله نکنید و پس از اطمینان نسبت به آماده‌بودن کادر و سایر شرایط، ضبط را شروع کنید.
- برای قطع کردن ضبط، عجله نکنید. ضبط کردن را کمی بعد از اتمام کار، متوقف کنید نه بلافاصله بعد از آن. این کار باعث می‌شود تا هنگام تدوین، با مشکل ناقص بودن تصاویر مواجه نشوید.

اصول فیلم سازی مردمی

نور:

- حتی المقدور از قراردادن منبع نور مانند لامپ، پنجره، آینه‌ای که نور از آن منعکس می‌شود و... در کادر دوربین، خودداری کنید. این وضعیت، اغلب دوربین را (مخصوصا در حالت اتوماتیک) به اشتباه می‌اندازد و باعث تاریک و خراب شدن تصویر می‌شود.
- با استفاده از منوهای تنظیم رنگ و نور، وضعیت مطلوب‌تر را انتخاب کنید و تا حد امکان از حالت‌های اتوماتیک استفاده نکنید.
- در صورت امکان، برای وضوح تصویر، در روشنایی روز و در حالتی که سوژه رو به نور است تصویر بگیرید. اگر تصویربرداری در شب انجام می‌شود، برای روشن کردن سوژه، تدبیری بیاندیشید. حتی می‌توانید یک چراغ قوه را رو به چهره سوژه روشن کنید و کاغذی جلوی چراغ بگذارید تا نور پخش شود.
- بهترین شرایط نوری در محیط خارجی و فضای آزاد وقتی است که هوا ابری باشد یا صبح که خورشید ملایم‌تر می‌تابد، اگر چنین شرایطی برای شما قابل دسترسی است حتما کمال استفاده را ببرید. رأس اذان ظهر تا حدودا ۱۵ ساعت پس از آن به خاطر شدت نور و تیزی سایه‌ها، زمان مناسبی برای تصویربرداری‌های بیرونی نیست. در این ساعات بهتر است در سایه، فیلمبرداری کنید.

صدا:

- توجه داشته باشید بهترین تصاویر هم در صورت نداشتن صدای مناسب، هرگز مفید و قابل استفاده نخواهند بود.
- اگر با موبایل صدای سوژه را ضبط می‌کنید، جهت بهتر شدن کیفیت صدا، سعی کنید در محل‌های آرام و کم رفت و آمد با سوژه صحبت کنید یا اینکه اگر مصاحبه‌ای دارید که در مکان‌های شلوغ مثل راهپیمایی و... است، سوژه را متوجه سازید تا با صدای رسا صحبت کند.

اصول فیلم سازی مردمی

- در صورت استفاده از میکروفون یقه‌ای برای سوژه، با پنهان کردن سیم و گیرنده آن، در زیر پیراهن سوژه، از مشخص بودن آن‌ها در تصویر، جداً خودداری کنید. حتماً قبل از ضبط، صدا را با هدفون چک کنید که مشکل خاصی نداشته باشد.
- در صورت ضبط تصاویر، با دوربین تلفن همراه، می‌توانید از دو تلفن همراه استفاده کنید و با استفاده از نرم افزارهای صدا (مانند Recforg و recorder Hi-Q mp3) از یکی از تلفن‌ها به عنوان وسیله ضبط صدا استفاده کنید. برای این کار، دستگاه ضبط کننده صدا را در نزدیکترین نقطه به سوژه قرار دهید، البته طوری که در تصویر دیده نشود.

جشنواره مردانگی و فیلم عصار

تلگرام، ایتا، بله :

@AmmarFest

اینستاگرام :

@AmmarFest2

آپارات :

@AmmarFest

تارنمای جشنواره :

AmmarFilm.ir